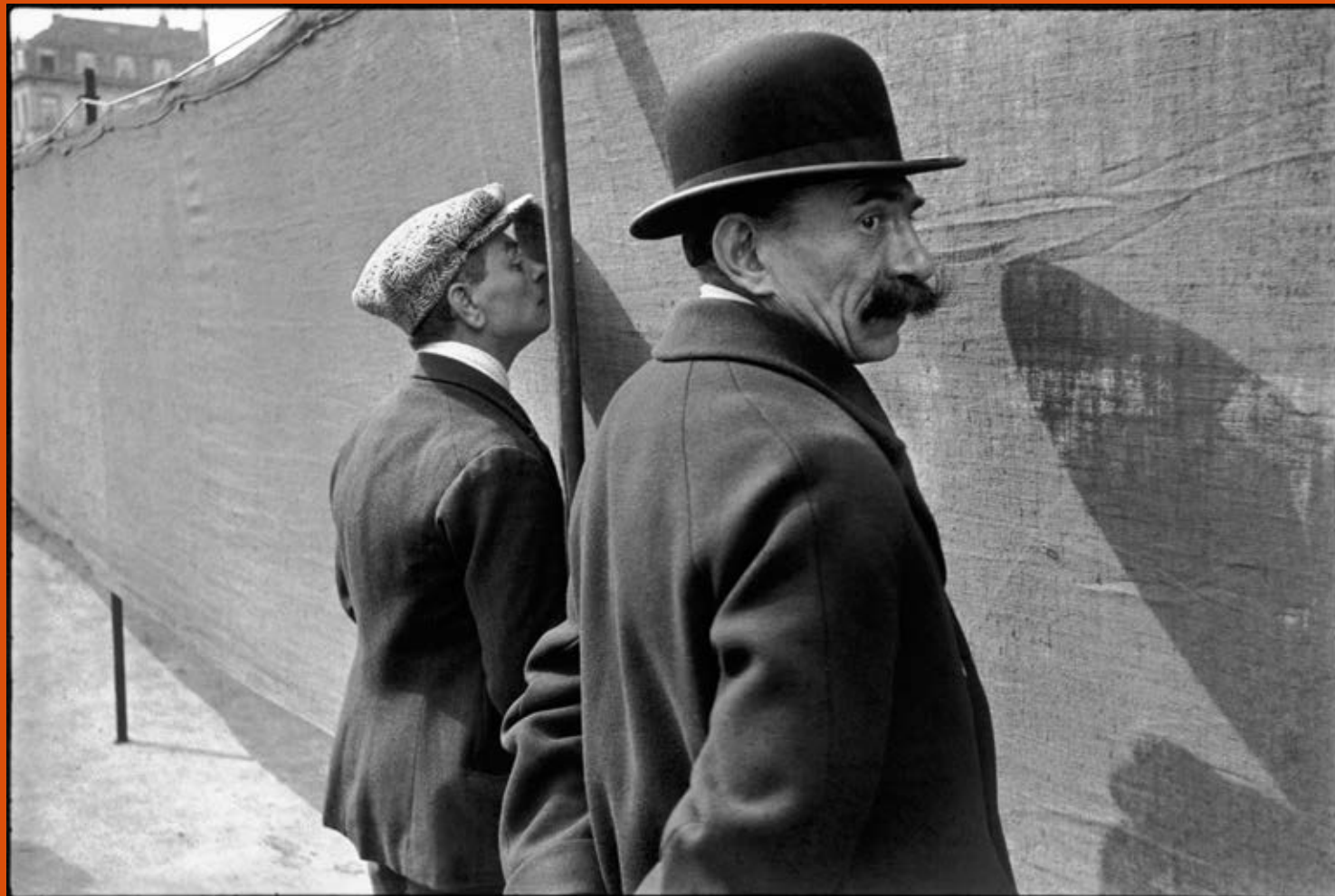

BRYSSELI, BELGIA, 1932.
© HENRI CARTIER-BRESSON /
MAGNUM PHOTOS

RATKAISEVIA HETKIÄ – HENRI CARTIER-BRESSON

KAN •
SALLIS •
GÄL •
LERIA

ATENEUM

ATENEUMIN TAIDEMUSEOSSA
23.10.2015–31.1.2016

SISÄLLYS:

- SIVU 2 Tervetuloa Ateneumiin!**
- 3 Henri Cartier-Bresson, valokuvia. Taustatietoa.**
- 5 Vinkit 1.–20., koulussa tai museossa.**
- 6 I Alkupalat: valmistautukaa jo koulussa.**
- TEHTÄVÄ 1: Mikä on valokuva?**
- TEHTÄVÄ 2: Cartier-Bressonin kuvat ja median valokuva tänään.**
- TEHTÄVÄ 3: #Ratkaisevahetki. Oma näyttely.**
- Ratkaiseva hetki ja lehtikuvaaja Sami Kero & TEHTÄVÄ 4: Journalistinen kuva**
- 10 II Pääruoka: museokäynnillä.**
- TEHTÄVÄ 5: Katsommeko samaa kuvaa?**
- TEHTÄVÄ 6: Kuvan rajausta.**
- TEHTÄVÄ 7. Lasten elämää ennen ja nyt.**
- 12 III Jälkiruoka: näyttelykäynnin jälkeen.**
- TEHTÄVÄ 8: Kuva luonteesta ihmisestä**
- 12 Käytännön ohjeita.**

TERVETULO A TENEUMIIN!

Tämä aineisto on tehty sinulle, joka tulet ryhmäsi kanssa Ateneumiin Henri Cartier-Bressonin näyttelyyn. Aineistossa on taustatietoa, 20 vinkki-tehtävää sekä 8 muuta tehtävää. Olemme ottaneet erityiseksi kohderyhmäksi perusopetuksen 6-luokkalaisten, mutta tätä aineistoa voi käyttää soveltaen myös muun ikäisten koululaisten ja myös aikuisryhmien kanssa.

Ranskalainen Henri Cartier-Bresson (1908–2004) on valokuvaajana maailman tunnetuimpia. Hän kuvasi aktiivisesti ihmisiä ja tapahtumia eri mantereilla kuuden vuosikymmenen aikana. Tämä laaja, takautuva näyttely on museon 2. kerroksessa.

Jos tutustutte Cartier-Bressonin kuviin ja näihin tehtäviin ennen museovierailua, saatte käynnistäne enemmän irti. Osan tehtävistä voi tehdä myös museossa tai näyttelykäynnin jälkeen koulussa.

Helsingiläisillä perusopetuksen 6. luokilla on mahdollisuus päästä näyttelyyn ja Ateneumin oppaan pitämälle näyttelyjohdannelle veloituksetta. Tämän mahdollistaa yhteistyö Helsingin Sanomien sekä Helsingin opetusviraston kanssa.

Helsingin kaupunki
Opetusvirasto

HELSINGIN SANOMAT

HENRI CARTIER-BRESSON

VALOKUVIA, TAUSTATIETOA

Ateneumin syksyä valaisee kirkas tähti Ranskasta. Valokuvajournalismin isäksikin luonnehdittu Henri Cartier-Bresson (1908–2004) oli viime vuosisadan merkittävimpiä valokuvaajia ja yksi kansainvälisen Magnum Photos -kuvatoimiston perustajista.

Henri Cartier-Bresson oli silminnäkijänä todistamassa ja taltioimassa monia 1900-luvun historian käännekohtia – niin Espanjan sisällissodan

kauhuja kuin toisen maailmansodan keskitysleirien vankien vapauttamista. Cartier-Bresson oli Kiinassa, kun Mao Tse Tung marssi Pekingiin. Hän kuvasi Intiassa Mahatma Gandhin vain muutama tunti ennen tämän salamurhaa. Hänen valokuvansa ovat muokanneet jo useiden sukupolvien kuvaa maailmanhistoriasta.

Valokuvaus oli Henri Cartier-Bressonille keino kertoa tarinoita elämästä, vangita filmille merkityksellisiä, yllätyksellisiä ja ratkaisevia hetkiä. Hänelle kuvaamisessa oli tärkeää täydellinen

ja tarkka ajoitus. Kuvaajan tuli olla jatkuvasti valppaana. Kamera oli hänelle kuin luonnoskirja, johon hän tallensi ohimeneviä hetkiä nopeasti ja spontaanisti. Tiedonvälityksen kehitys mahdollisti uutiskuvien leviämisen ja vaikutusvallan.

Cartier-Bressonin näyttely sisältää lähes 300 valokuvaa taiteilijan pitkän uran ajalta. Se järjestetään yhteistyössä Magnum Photos -kuvatoimiston ja Fondation HCB:n kanssa.

RATKASEVAN HETKEN SALAISUUS

Henri Cartier-Bresson kuvasi aina mustavalkoisia valokuvia. Hän käytti 35 mm Leica-kameraa, jossa oli 50 mm linssi. Kamera oli pienehkö, ja sen kanssa oli kätevä ja ketterä liikkua ihmisten parissa. Kuvaaja ei halunnut häiritä kuvattaviaan salamavalolla, eikä hän myöskään rajannut kuviaan kuvan ottamisen jälkeen. Cartier-Bressonilla oli vahva sommittelukyky ja oiva tilannetaju. Käsite ”ratkaiseva hetki” liittyy nimenomaan Cartier-Bressonin valokuviin. Hän otti kohteesta jopa useita kymmeniä kuvia, ja valitsi niistä tarkalla silmällään sen, joka tuli julkisuuteen. Nykyään, digikuvan aikaan, kuvien räpsiminen on arkipäivää – voimme poistaa epäonnistuneet otokset kamerasta välittömästi. Cartier-Bressonin aikaan jokainen kuva valottui filmille ja oli katseltavissa vasta kehityksen jälkeen.

”Valokuvan ottaminen on välitön, sekunnin murto-osassa tapahtuva oivallus tapahtumasta ja sitä ilmentävien merkityksellisten muotojen täsmällisestä järjestyksestä. Se merkitsee ajatusten, tunteiden ja katseen asettamista samaan linjaan. Se on elämäntapa.”

Henri Cartier-Bresson

PLACE DE L'EUROPE, GARE SAINT LAZARE,
PARIISI, RANSKA, 1932

© HENRI CARTIER-BRESSON / MAGNUM PHOTOS

KUVAMATERIAALIA, LISÄTIETOA

Henri Cartier-Bressonista löytyy paljon kuvamateriaalia myös luokassa näytettäväksi ja tietoa englannin kielellä etenkin kahdesta nettilähteestä:

- hänen omaa nimeään kantavan säätiönsä (Fondation Henri Cartier-Bresson) sivuilta: www.henricartierbresson.org
- hänen muutaman valokuvaajakollegansa kanssa 1947 perustamansa Magnum Photos -kuvatoimiston sivuilta: www.magnumphotos.com

Suosittellemme kouluille myös Valokuvataiteen museon ”Pimiö, darkroom” –näyttelyä, joka on avoinna 31.1.2016 asti. Elämyksellisessä ja eri aisteihin vetoavassa näyttelyssä valokuvataiteilijat ja harrastajat johdattavat matkalle valokuvan maailmaan.

VINKIT 1.–20., KOULUSSA TAI MUSEOSSA

Valitkaa yksi kuva, jota tarkastelette – joko tästä aineistosta, netistä tai näyttelyssä. Miettikää sen kautta joitain seuraavista kysymyksistä:

1. Mihin kiinnität kuvassa huomiosi ensimmäiseksi? Miksiköhän?
2. Mitä kuvassa on meneillään?
3. Mitä voisi olla tapahtunut ennen kuvaa, entä mitä voisi tapahtua kuvan ottamisen tilanteen jälkeen?
4. Jos antaisit kuvalle nimen, mikä se olisi? Selvitä sitten kuvaajan kuvalle antama nimi: mitä se kertoo sinulle?
5. Kuvan henkilö: Mitä voit päätellä hänen kasvoistaan, ilmeestään, eleestään, asennostaan tai vaatteistaan? Mitä hän ehkä ajattelee kuvan ottamisen hetkellä?
6. Mikä on kuvan eri-ikäisten ihmisten rooli ja miten se välittyy?
7. Voitko päätellä, missä ja milloin kuva on otettu? Perustelee.
8. Lähihistoria: miten elinympäristöjen, muodin ja elintapojen muutos välittyy kuvista?
9. Mitä on poseeraaminen?
10. Mikä on kaunista (ja vastakohtana: mikä on rumaa)?
11. Mitä tavallinen elämä tai arki on, miten se välittyy kuvista?
12. Voiko maailmaa parantaa valokuvaamalla? Miten?
13. Miten mustavalkoisuus vaikuttaa valokuvaan? Onko mustavalkokuva sävykkäämpi kuin värikuva (vaalean ja tumman, valon ja varjon vastakohtaisuus) vai onko se mielestäsi ehkä arkinen ja harmaa? Voiko mustavalkokuva olla iloinen, hauska ja värikäs?
14. Onko sinun omassa elämässäsi jotain samaa kuin kuvassa? Näetkö jotain tuttua?
15. Kuvakulmat: miten asiat ja ihmiset on sommiteltu kuvaan? Näkyvätkö he suoraan edestä, alhaalta tai ylhäältä päin?
16. Millainen rajausta kuvassa on eli miten kuvaaja on kohdistanut kameran kuvattavaan kohteeseen? Mitä arvelet jäävän kuvan rajojen ulkopuolelle?
17. Miten valo ja varjo on käytetty – miten ne vaikuttavat tunnelmaan?
18. Onko kuva otettu jotain tarkoitusta varten – propagandaa, mainosta, lobbausta jne.?
19. Kertooko kuva jotain myös kuvaajasta? Kertooko kuva kuvaajan omasta asenteesta tai mielipiteestä jotain? Voitko sanoa, näyttääkö kuva:
 - a) miten asiat oikeasti ovat,
 - b) miten valokuvaaja asian näki vai
 - c) miten valokuvaaja haluaisi asioiden olevan?
20. Ateneumissa: Miltä museossa tuntuu olla?

I ALKUPALAT: VALMISTAUTUKAA JO KOULUSSA

TEHTÄVÄ 1:

MIKÄ ON VALOKUVA?

Missä: Koulussa.

Tavoite: Pohtia, mikä on valokuva, miten se esittää maailmaa, mikä on totta ja mikä tulkintaa. Mitä tarkoituksia varten valokuvia on otettu ja otetaan?

Mitä tehdään: Pyydetään jokaista oppilasta tuomaan mukanaan yksi hänelle tärkeä valokuva. Kuva voi olla itse otettu, perhekuva, passikuva, kuva lehdestä tai netistä tai postikortti. Oppilaita pyydetään pohtimaan seuraavia teemoja (voidaan tehdä yksilö- tai paritehtävänä ja purkaa keskustellen tai kirjoitustehtävänä). Opettaja voi myös etukäteen kerätä luokkaan eri kuvatyyppejä edustavia kuvia.

1. Onko kuva aina totta? Mikä on kuvan ja todellisuuden yhteys? Onko kuva kopio elämästä – aina todenmukainen ja tarkka? Voiko valokuva valehdella?
2. Miten luokittelemme valokuvia? Miettikää, mihin eri tarkoituksiin kuvia on otettu (esimerkiksi luokka-, perhe- tai passikuvat, instagramkuvat, mainoskuvat, muotokuvat). Mistä eri kuvatyypit erottaa?
3. Miten erotamme uutiskuvan mainoskuvasta? Mitä eroja niissä on?

TEHTÄVÄ 2:

CARTIER-BRESSONIN KUVAT JA MEDIAN VALOKUVA TÄNÄÄN

Missä: Koulussa, pienryhmissä. Tarvitaan runsaasti sanomalehtiä ja mahdollisesti nettisanomalehtiä.

Tavoite: Tutustutaan Henri Cartier-Bressonin valokuviin ja tämän päivän uutiskuviin ja analysoidaan niitä.

Mitä tehdään: Tutustutaan ensin isommalla ryhmällä Henri Cartier-Bressonin valokuviin hänen nimeään kantavan säätöön sivuilta www.henricartierbresson.org. Sen jälkeen tutustutaan pienryhmissä kotimaisiin sanomalehtiin ja niiden valokuviin. Valitaan yksi tai kaksi artikkelia tai uutista, joihin liittyy valokuva. Mitä valokuva kertoo? Miten sitä on käytetty ja mitä siitä kerrotaan? Miten se liittyy tekstiin? Mitä tarkastelemassanne valokuvassa ja Henri Cartier-Bressonin valokuvissa on yhteistä?

TEHTÄVÄ 3:

#RATKASEVAHETKI – OMA NÄYTTELY

Missä: Koulussa ja lähiympäristössä. Tarvitaan kamerat ja mahdollisuus tulostaa kuvat.

Tavoite: Kannustaa tilannekuvien ottamiseen ja oman lähiympäristön havainnointiin. Valmistaa oppilaita museokäyntiin ja tuoda tilannekuvan tematiikkaa omakohtaisesti oppilasta lähelle.

Mitä tehdään: Ottakaa koulunne lähipiiristä tilannekuva tai -kuvia teitä kiinnostavasta aiheesta tai tilanteesta, jossa on mukana ihminen tai ihmisiä. Muistakaa tarkistaa, että saatte kuvattavilta luvan kuvan ottoon. Tulostakaa ottamanne valokuvat ja tehkää niistä yhdessä pieni valokuvanäyttely. Valitkaa tila koulusta tai jostain sen lähialueelta, jonne saatte laittaa kuvat esiin.

Miettikää yhdessä näyttelyn teema, otsikko ja ripustamisen tapa. Haluatteko tekstittää näyttelyn (miettikää riittävä kirjainkoko, tekstin asettelu kuviin nähden) ja järjestää sille avajaiset (keitä kutsutte, mitä haluatte kertoa esillä olevista kuvista avajaisissa tai näyttelyn aukiolon kuluessa)? Keskustelkaa siitä, mikä on taidenäyttely ja mitä sellaisen järjestäminen edellyttää.

Vinkki: Voitte jakaa kuvanne myös Ateenumin Instagram-sivuilla, joihin kerätään suomalaisten kuvaajien ”ratkaisevia hetkiä”: #ratkaisevahetki

RATKAISEVA HETKI JA
LEHTIKUVAAJA SAMI KERO

HYVÄSSÄ LEHTIKUVASSA YHDISTYY TIETO JA TUNNE

Kuvajournalisti Sami Kero on ollut vakituksena valokuvaajana Helsingin Sanomissa vuodesta 2005. Suurin osa hänen työstään on Suomessa, mutta hän on ollut myös useilla maailman kriisialueilla kuvausmatkoilla. Kyselimme häneltä, millainen on lehtikuvaajan tavallinen työpäivä ja mikä tekee valokuvasta hyvän journalistisen kuvan. Hän antaa myös pari vihjettä tilannekuvien ottamiseen.

Millainen on tavallinen työpäiväsi?

Jos olen koti-Suomessa, meillä on aamu- ja iltavuoroja. Ennen töihin lähtöä katson keikkalistasta, onko minulla kuvauskeikka. Niitä saattaa olla päivässä kaksi tai neljäkin.

Kuvauskeikka voi olla mitä tahansa. Perustoimeksianto on kuvatilaus, jossa lukee aika, paikka, aihe ja näkökulmaa. Joskus ohje on selkeä ja tiukka, joskus se leijuu ilmassa. Jos teemana on työnhaku netin kautta, voin ottaa kuvan, joka esittää henkilöä hakemassa töitä netistä. Tai jos uutinen kertoo, että Rovaniemen junat ovat olleet ruuhkaisia viime aikoina, on kuvassa hyvä olla juna ja paljon ihmisiä.

Yleisin tapaus on kuitenkin henkilökuvaus: asiantuntija tai henkilö, joka liittyy uutiseen. Usein liikun lehden toimittajan kanssa ja kuuntelen, kun hän tekee haastattelua. Usein myös paikan päällä tapahtuu jotain, on vaikka jokin tilaisuus meneillään, ja silloin uutinen syntyy siellä. Sitten yritän paketoita tästä kaikesta kuvan, joka liittyy uutiseen tai henkilöön eli yhdistää

tekstin ja kuvan. Usein käsittelen ja lähetän valokuvat lehden toimitukseen jo paikan päältä, jopa suoraan kamerasta. Lähetän aina muutaman vaihtoehdon. Yksi perussääntö on ottaa kuvia eri etäisyyksiltä eli sekä läheltä että kaukaa ja myös sekä pysty- että vaakamuotoisina. Siten lehden toimituksen on helpompi tehdä lehden ulkoasusta vaihteleva ja tasapainoinen.

Venelomalla vieraissa satamissa

SAMI KERO HS

Vierasvenesatamat korvaavat monelle veneilijälle mökin. Myös ulkomaalaiset viihtyvät Suomenlahden satamissa.

Melissa Heikkilä HS
Suomenlinna/Porkkala

"EN OLE koskaan nähnyt niin paljon saksalaisia täällä!" sanoo berliiniläinen Thomas Buchholtz.

Hänen Klein-Ida-purjevereen viereen on kiinnittynyt toisen saksalaisen seurueen purjevere. Kolmas on juuri lähtenyt jatkamaan matkaa.

Buchholtz on viettänyt yön Porkkalanien vierasvenesatamassa ja odottaa sopivaa tuulta, jolla seilata lahden toiselle puolelle Tallinnaan.

Suomenlahti on säilyttänyt asemansa ulkomaalaisten veneilijöiden matkakohteena.

"Täällä käy mökkiläisten lisäksi paljon saksalaisia, englantilaisia, hollantilaisia ja ruotsalaisia", kertoo Porkkala Marinia pyörittävä Antti Kärkkäinen.

SATAMA on monelle Suomenlahdella seilaavalle tärkeä osah.

Saksalainen Thomas Buchholtz yöpyi Porkkalan vierasvenesatamassa. Seuraavaksi matka on jatkumassa Tallinnaan.

HELSINGIN SANOMAT 18.7.2015. VALOKUVA: SAMI KERO.

Entä ulkomailla? Olet ollut myös monissa maailman kriisipaikoissa, maanjäristysten ja sotien keskellä?

Ulkomaan työmatkoilla on toisenlaista. Kriisi-alueelle voi joutua lähtemään vain muutaman tunnin varoitusajalla. Minulle niin kävi sekä Haitin että Japanin maanjäristysten jälkeen.

Ulkomaan keikoilla on paljon säätöä: matkustamista ja odottamista, ja pääsy kuvauspaikalle voi olla tosi hankalaa. Silti työ on siellä periaatteessa samanlaista kuin Suomessa: kuvataan ihmisiä ja heidän elämäänsä eli näytetään ja kerrotaan, mitä tapahtuu. Omalla mielipiteelläni tai maailmankuvallani ei siinä ole paljoakaan merkitystä. Mutta jos vaikka kuvaan kriisin keskellä, täytyy ottaa huomioon ettei kuvaamisella ja kuvien julkaisulla pahenneta kuvattujen ihmisten tilannetta. On myös kulttuurieroja, ja esimerkiksi Afganistanissa naisten kuvaaminen on hyvin tarkkaa, etenkin mieskuvaajille.

Joskus on ihan pienestä kiinni, että saadaan otettua edes yksi kuva vaikka jostain tuhoalueelta. Siksi on melkein huvittavaa, jos akateemiset tutkijat miettivät päänsä puhki, että miksihän kuvaaja on ottanut juuri sellaisen kuvan.

Miten löydät oman ratkaisevan hetkesi? Miten hyvä tilannekuva otetaan?

Olen tilannekuvaaja, yritän aina saada luotua kuvaan jonkinlaisen tilanteen. Henkilökuvaa

otettaessa saatan pyytää ihmistä tekemään jotain itselleen tuttua, vaikka omaa työtään.

Esimerkiksi tämän aineiston lehtikuva syntyi siten, että olimme tekemässä juttua vierasvenesatamista, jolloin kuvassa täytyi olla satama, vene sekä toimittajan juttuun haastattelema saksalainen veneilijä Thomas. Ne olivat peruspalikat. Olin jo lopettamassa kuvaamista, kun huomasin viereisessä veneessä koiran ja jäin odottelemaan. Vähän hetken päästä Thomas palasi veneelleen ja sain ikään kuin varastettua tämän kuvan.

Usein hyvä kuva syntyykin siten, että kuvattava ei ole tietoinen siitä, että häntä kuvataan, vaan on keskittynyt omiin puuhiinsa. Pidetyimmässä lehtikuvissa on pörröinen eläin, jokin asia ilmassa tai ihminen hassussa asennossa No, tässä kuvassa on jo kaksi niistä.

Hyvässä uutiskuvassa on uutta tietoa ja myös jotain yllättävää, joka saa ihmisen ajattelemaan maailmaa vähän uudesta näkökulmasta. Siinä pitää olla havainto, viesti ja ajatus. Uskon, että jos kuvaaja on utelias ja kiinnostunut, se kyllä välittyy siitä kuvasta. Hyvässä lehtikuvassa yhdistyy tieto ja tunne, eli kuvaajan sydän ja pää täytyy olla mukana. Se myös tekee työstä haastavaa. Lehtikuvassa voi olla hetki, tilanne, ainutkertainen asia. Valokuvassa voi myös olla hieno valo, värit tai jännittäviä kontrasteja eli vastakohtaisuuksia: rinnakkain jokin hyvin pieni ja iso asia kuten panssarivaunu ja ihminen. Valokuvissa voi olla myös vihjauksia muihin visuaalisiin kulttuuriin kuten elokuvaan ja maalaustaiteeseen.

Valokuvissa voi olla erilaisia kerronnan tasoja. Omissa kuvissani on joskus piilotettuna yksityiskohtia, jonka osa katsojista löytää ja hoksaa. Kuvan perussanoma säilyy, mutta samalla tulee yksi vaihtoehtoinen tulkinta lisää.

Henri Cartier-Bresson ei rajannut kuviaan sen jälkeen kun oli ne ottanut. Miten sinä suhtaudut kuvien käsittelyyn?

Kamerasta tuleva tiedosto ei ole minusta siten pyhä, että siihen ei saisi koskea. Joskus suoristan kuvankäsittelyohjelmassa kiireessä vinossa otettua kuvaa. Mutta uutiskuvaan ei saa jälkikäteen lisätä eikä siitä saa poistaa mitään – lukijoiden täytyy voida luottaa että kuva välittää asiat todenmukaisesti. Tosin kamera ei ole koskaan täydellinen, eli sekin tekee virheitä. Se voi vääristää muotoja, jolloin täytyy tehdä pieniä korjauksia. Vaikka laitteet ovat kehittyneet koko ajan, yksikään japanilainen insinööri ei ole kehittänyt kameraa, joka tallentaisi todellisuuden sinänsä. Aina tarvitaan ihminen korjaamaan hiukan. Se mitä kamerasta tulee, ei ole absoluuttinen totuus.

Henri Cartier-Bresson on maailman kuuluisimpia uutiskuvaajia. Miten sinä näet hänen perintönsä?

Ensinnä Cartier-Bressonin tapa sommitella kuva on yhä lähtökohtana oikeastaan kaikille valokuvan harrastajille. Hänen asemansa valokuvan historiassa on hyvin vahva. Ja kuvaaminen hänen

tapaansa on ihan hyvä tapa oppia valokuvaamaan.

Ennen Cartier-Bressonin aikaa uutiskuvat olivat lavastettuja, ne oli otettu isoilla, kömpelöillä kameroilla ja usein salamavaloa käyttäen. Uudemmissa pienillä mutta valovoimaisilla kinefilmikameroilla pystyttiin tekemään todenmukaisempaa kuvajournalismia, jossa valokuvaaja ei puuttunut kuvaustilanteeseen.

Antaisitko lopuksi pari vinkkiä hyvän tilannekuvan ottamiseen?

Jos kuvaat ihmistä, odota rauhassa oikeaa hetkeä. Voit saada hyvän kuvan, jos hän on tekemässä jotain. Kuvaa eri etäisyyksiltä, alkuvaiheessa aika läheltäkin.

Ja muista asia, joka on minusta valokuvaamisessa kaikkein tärkeintä: jos olet itse innostunut ja kiinnostunut kuvan ottamisen tilanteesta, se kyllä välittyy lopputuloksesta!

Linkki Helsingin Sanomien nettisivuille, joilla Sami Kero kertoo ulkomailla kriisialueella kuvan ottamisen tilanteesta:

<http://www.hs.fi/kulttuuri/a1415594594576>

TEHTÄVÄ 4.

HYVÄ LEHTI- JA TILANNEKUVA

Missä: Koulussa, ennen museokäyntiä. Tarvitaan myös sanomalehtiä.

Tavoite: Kannustaa miettimään kuvan vaikutusta ja merkitystä mediassa. Tuoda mediakuvaa oppilasta lähelle.

Mitä tehdään: Selailkaa pienryhmissä sanomalehtiä ja kiinnittäkää erityistä huomiota siihen, miten artikkeleissa on käytetty valokuvia. Lukekaa sitten Sami Keron haastattelu, katsokaa mahdollisesti jutun lopun linkistä hänen videohaastattelunsa ja vastatkaa pienryhmissä seuraaviin kysymyksiin:

- Millainen on hyvä lehti- tai mediakuva?
- Mitä kannattaa ottaa huomioon, kun ottaa tilannekuvaa, jossa on ihmisiä?
- Purkakaako keskustellen luokassa.

II PÄÄRUOKA: MUSEOKÄYNNILLÄ

TEHTÄVÄ 5.

KATSOMMEKO SAMAA KUVAA?

Missä: Ateneumissa, Henri Cartier-Bressonin näyttelyssä. Pienryhmissä tai pareittain.

Tavoite: Tutustua Henri Cartier-Bressonin valokuvaan, oppia katsomaan tarkemmin, kehittää kriittisen ajattelun ja vuorovaikutuksen taitoja ja miettiä kulttuurien välisiä eroja eri aikoina. Innostaa kaikkia omiin mielipiteisiin ja oivallukseen, että voimme katsoa yhtä ja samaa kuvaa kukin omalla tavallamme. Innostaa linkittämään nähdyn kuvan maailmaa omaan elämään.

Mitä tehdään: Valitkaa ryhmän kanssa jokaisesta näyttelysalista yksi kuva, josta keskustellette. Voitte käyttää valinnan perusteena jotain seuraavista (opettaja voi jakaa kysymykset pienryhmillle):

- Kuva, jossa on jotain tuttua, esimerkiksi tapahtuma, paikka, henkilön ikä tai tunnetila.
- Kuva, jossa on jotain arvoituksellista.
- Kuva, josta löydätte kauneutta. Miten se ilmenee? Millaista kauneutta?
- Kuva, joka ärsyttää.
- Kuva, joka miellyttää eniten.
- Kuva, joka näyttää maailmaa, jollaista ei enää ole. Mistä sen osaat sanoa?
- Kuva, joka näyttää teille vierasta aikaa, paikkaa ja elämää.

Miettikää, mikä valitsemassanne kuvassa aiheuttaa jotain edellisistä ajatuksista tai tunteista. Keskustelkaa vapaasti: älkää etsikö ”oikeaa” tulkintaa vaan innostakaa toinen toisianne erilaisiin ajatuksiin. Voitte huomata, miten rikasta on, kun eri ihmiset näkevät kuvat eri tavoin.

Purku koulussa: Millaisia ajatuksia ja keskusteluita kuvat teissä herättivät.

TEHTÄVÄ 6.

KUVAN RAJAUS

Missä: Museossa tai koulussa. Pohdintatehtävä pareittain.

Tavoite: Tutkiva oppiminen: kiinnitetään huomio kuvan rajaukseen ja sen vaikutukseen, kasvatetaan analyttistä kuvan tarkastelun taitoa. Ymmärretään, että jokainen kuva on valintojen tulos.

Mitä tehdään: Valitse parisi kanssa joko seuraavan sivun kuva, tai jos olet näyttelyssä, yksi teitä kiinnostava valokuva. Miettikää, mikä vaikutus rajaamisella on tähän kuvaan. Miksiköhän kuvaaja on rajannut kuvan juuri niin? Millainen vaikutus kuvan sommittelulla on kuvan tunnelmaan. Mitä luulette hänen jättäneen kuvan ulkopuolelle? Esitelkää kuva ja päätelmänsä lopuksi muulle ryhmälle.

TEHTÄVÄ 7.

LASTEN ELÄMÄÄ ENNEN JA NYT

Missä: Ryhmätehtävänä a) koulussa tai b) ensin näyttelyssä ja jatko koulussa. Sadutus- ja kuvantekotehtävä.

Tavoite: Lapsen roolin muutoksen pohtiminen, vuorovaikutteisen tarinankerronnan taitojen parantaminen, toisten näkökulmien kuunteleminen ja hyväksyminen.

Tarvikkeet: Paperia ja kynä tai tietokone tarinan kirjoittamista varten, jatkotehtävään välineet kuvantekoa varten.

Mitä tehdään: Tarkastelkaa Cartier-Bressonin lapsiaiheisia kuvia Ateneumissa tai koulussa Cartier-Bressonin teoksia esittäviltä verkkosivuilta. Mitä kuvat kertovat lasten töistä ja vapaa-ajasta? Valitkaa sitten yksi kuva ja rauhoitukaa aluksi sen ääreen niin että kaikki vain katsovat kuvaa hetken hiljaisuudessa. Tehkää sitten saduttamalla tarina yhdestä kuvan lapsesta. Yksi toimii kirjurina, ja muusta ryhmästä ensin joku aloittaa keksimällä lauseen ”Olipa kerran...”. Yksi kerrallaan ryhmäläisistä kaikki lisäävät tarinaan oman lauseensa, ja kirjuri kirjoittaa nämä kaikki ylös. Katsokaa kuvaa koko ajan. Kun tarina on valmis, kirjuri lukee tarinan ääneen ja jokainen voi vielä halutessaan korjata omia lauseitaan.

Jatkotehtävänä, koulussa: Yhteinen tarina luetaan vielä uudestaan ääneen, ja jokainen tekee sen innoittamana uuden kuvan. Lopuksi tarkastellaan yhdessä kaikkia näitä uusia kuvia.

HYÈRES, RANSKA, 1932. © HENRI CARTIER-BRESSON / MAGNUM PHOTOS

III JÄLKIRUOKA: NÄYTTELYKÄYNNIN JÄLKEEN

Voitte palata yllä näyttelyn teemoihin museo-käynnin jälkeen. Koulussa voitte tutkia Cartier-Bressonin kuvia netissä tässä aineistossa mainittujen HCB-säätiön ja Magnum Photosin sivustoilta.

TEHTÄVÄ 8

KUVA LUONTEVASTA IHMISESTÄ

Missä: Koulussa. Pienryhmissä, purku kaikki yhdessä.

Tavoite: Pohtia henkilökuvan ottamista, omaa ja kuvaajan roolia sekä kuvaustilanteen aitoutta.

Tarvitaan: Kännykkäkamerat tai kamerat. Kuvien yhdessä tarkastelua varten tietokone ja videotykki.

Mitä tehdään: Tarkastelkaa Cartier-Bressonin valokuvia e.m. nettisivuilla. Mitä ajattelette kuvien ihmisistä? Esittävätkö he joitain muuta kuin mitä ovat vai ovatko he luontevia? Kiinnitäkää erityistä huomiota kasvoihin ja ilmeisiin. Mitä ilmeet kertovat?

Ottakaa toinen toisistanne kuvia niin, että poseeraatte mahdollisimman vähän. Miettikää, miltä näyttää luonteva ihminen: sellainen, joka ei yritä näyttää kuvassa muulta kuin on. Onko ilmeetön ilme mahdollinen? Entä miten valokuvaaja saa kuvan kohteena olevan henkilön luottamuksen? Voitte harjoitella kuvan ottamista siten, että otatte ensin voimakkaan ilmeen (vai-

ka perustunteita ilmaiseva: viha, ihastuneisuus, onnellisuus, yllättyneisyys tai pelko) ja sitten sen vastakohtan.

Purkakaa tehtävä keskustelemalla ja kuvia vertailemalla.

KÄYTÄNNÖN OHJEITA

TERVETULOA ATENEUMIIN!

Voitte kiertää museossa ryhmänne kanssa omin päin, mutta suosittelemme ryhmille aina Ateneumin asiantuntijaoppaan varaamista. Maksulliset opastukset ovat näyttelytilan kiertäviä opastuksia tai Ateneum-salin johdantoja. Lisätietoja Ateneumin nettisivuilta.

Tutustuttehan myös koululaisryhmien ohjeisiin.

<http://www.ateneum.fi/ohjeet-museokäyntiä-varten>

Teksti ja toimitus:

Ateneumin yleisötyö / Satu Itkonen.

Kuvat: Sivut 1, 4 ja 11 Henri Cartier-Bresson, © Henri Cartier-Bresson / Magnum Photos, Sivu 7 Helsingin Sanomat 18.7.2015.

Valokuva: Sami Kero.

Käännös suomi-englanti: Tomi Snellman,

suomi-ruotsi: Barbara Cederqvist.

Graafinen suunnittelu: Osmo Leppälä / St. MIR

Ateneumin taidemuseo / Kansallisgalleria 2015.

Ateneumin taidemuseo / Kansallisgalleria
Kaivokatu 2, 00100 Helsinki
puhelin 0294 500 401.

ainfo@ateneum.fi

www.ateneum.fi

Avoinna

ti ja pe 10–18,

ke ja to 10–20,

la ja su 10–17.

HONORED TO SUPPORT
PHOTOGRAPHIC ART

ATENEUM